
Revisionsrapport

Brand- och skalskydd vid äldreboenden

Övertorneå kommun

Augusti 2014

Hans Rinander

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning och vår bedömning	1
2	Inledning	4
2.1	Bakgrund	4
2.2	Revisionsfråga och granskningsmål	4
2.3	Avgränsningar	5
2.4	Revisionsmetod	5
3	Brandskyddsarbete enligt lag och allmänna råd	6
4	Resultat	7
4.1	Kommunens styrdokument	7
4.2	Organisation och ansvar för brandskyddet	9
4.3	Ansvar mellan fastighetsägare och hyresgäst	10
4.4	Skriftliga redogörelser, tillsyner	10
4.4.1	Skriftliga redogörelser	10
4.4.2	Tillsyner	11
4.5	Systematiska egenkontroller	12
4.6	Evakueringsplaner, utrymningsplaner	12
4.7	Utbildning och övning	13
4.8	Händelserapporter	14
4.9	Rapportering till socialnämnden	14
4.10	Iakttagelser vid arbetsplatsbesök	14
4.10.1	Björkebygården	14
4.10.1.1	Skalskydd	15
4.10.2	Särkivaaragården	15
4.10.2.1	Skalskydd	17

1 *Sammanfattning och vår bedömning*

Från och med 2004 gäller Lagen om skydd mot olyckor (LSO). Enligt LSO har den som äger en byggnad och den som bedriver verksamhet där ansvaret för brandskyddet.

PwC har fått i uppdrag av Övertorneå kommuns revisorer att granska brandskyddet vid kommunens äldreboenden. Här ingår även en översiktlig granskning av skalskyddet vid dessa fastigheter. I granskningen ingår inte en utvärdering av det byggnadstekniska brandskyddet vid äldreboenden.

Granskningens revisionsfråga: Har socialnämnden en tillräcklig intern kontroll för sitt ansvar för ett skäligt brandskydd inom äldreomsorgens äldreboende?

Granskningen avgränsas till Björkebygården Hedenäset, 17 kilometer från Övertorneå centrum, samt Särkivaaragården i centrala Övertorneå.

Ett antal granskningsmål ligger till grund för bedömningen av revisionsfrågan, vilka redovisas nedan.

Verksamheten vi granskat är speciell ur brandskyddssynpunkt, då vårdtagarna vid äldreboenden är helt beroende av personalens agerande. Personalen är i sin tur beroende av att brandvarningssystem fungerar, tekniska anordningar fungerar och att det finns tillräckliga och effektiva utrymningsvägar.

I händelse av brand bygger brandskyddet mycket på att personalen kan genomföra en snabb och effektiv insats när de får kännedom om händelsen och därigenom kunna bekämpa elden tills räddningstjänstens insatser kan påbörjas.

Enligt de dokument vi studerat, de intervjuer vi genomfört och de arbetsplatsinspektioner vi genomfört ser vi brister i det organisatoriska brandskyddet.

Med utgångspunkt från granskningens revisionsfråga bedömer vi att socialnämnden idag inte har en tillräcklig intern kontroll för sitt ansvar för ett skäligt brandskydd inom äldreomsorgen.

Vi bedömer att socialförvaltningen och socialnämnden behöver utveckla en systematisk styrning och uppföljning för att nämnden kan anses ha en tillräcklig intern kontroll inom området. En utgångspunkt kan vara att socialförvaltningen utarbetar och nämnden antar en brandskyddspolicy som realiseras i socialförvaltningens verksamheter.

I en sådan policy kan exempelvis fastslås att alla anställda kontinuerligt ska bedriva systematiskt brandskyddsarbete och därigenom ha kunskap om hur bränder förebyggs och hur man agerar på ett säkert sätt i händelse av brand, både vid alarmering, utrymning och faktiskt ingripande vid nödläge. En utarbetad policy bör förslagsvis ingå som ett första avsnitt i socialförvaltningens Brandskyddspärm.

Vår bedömning grundar sig i sin tur på bedömning av följande granskningsmål:

Lag om skydd mot olyckor är inarbetad i verksamheternas säkerhetsarbete

Nej, inte direkt vad gäller det systematiska brandskyddsarbetet, vilket är grundplåten i LSO.

Ansvar för ett förebyggande arbete med brandsäkerhet mellan fastighetsägare och hyresgäst är tydligt

Nej, inte enligt våra intervjuer av ansvariga inom socialförvaltningen eller de dokument vi studerat.

Det finns en handlingsplan för vad som ska göras för att förebygga att brandtillbud och brandskador inträffar inom verksamheten

Delvis. Det finns en gemensam Brandskyddspärm för kommunens äldreboenden med möjlighet till lokala anpassningar. I pärmens olika avsnitt anges hur man ska förebygga bränder, men även hur man ska agera vid brandtillbud. Pärmen används dock inte enligt våra intervjuer och är inte uppdaterad.

Personalen inom äldreboenden har kompetens i brandskydd och utrymning

Tveksamt. Teoretisk utbildning har genomförts av räddningstjänsten under de senaste åren. Vid intervjuer med ett utsett brandskyddsombud samt enhetscheferna vid de äldreboendena vi granskat påtalades dock brister i personalens kompetens.

Övningar genomförs avseende scenarios för utrymning vid brandtillbud

Nej. Hur man agerar praktiskt vid brandtillbud är mycket väsentligt. Detta kan ske utan att vårdtagare är inblandade, genom olika scenarios. Viss brandskyddsövning genomfördes vid Björkebygården 2012 och vid Särkivaaragården 2013.

Vi noterar att inom socialnämndens skyddskommitté har frågan om behovet av fortsatt brand- och utrymningsövningar diskuterats i februari 2014.

Det finns rutiner för inventering och kontroll av brandskyddet

Både ja och nej. Det finns i äldreboendenas gemensamma Brandskyddspärm blanketter för systematiska egenkontroller. Men, enligt våra intervjuer, har inga sådana kontroller genomförts vid de två äldreboendena på många år. Vid Björkebygården genomförs mer praktiska kontroller av brandsäkerheten, dock utan någon egentlig systematik.

En skriftlig redogörelse över brandskyddet lämnas av fastighetsägaren till kommunens brandmyndighet

Ja, vid de två granskade äldreboenden senast 2011.

Fastighetsägaren och hyresgästen deltar vid brandmyndighetens tillsyn av det systematiska brandskyddsarbetet

Ja. Vid de två granskade äldreboenden med representanter från kommunens Tekniska enhet. Vid de två äldreboenden har också respektive enhetschef deltagit.

Det sker en rapportering av brandskyddsarbetet till ansvarig nämnd

Nej. Genom den sökning som granskningen genomfört av socialnämndens protokoll från januari 2012 till maj 2014 har det inte gått att spåra att information eller ärenden om äldreboendens brandskydd eller ev tillbud har delgivits eller behandlats av nämnden.

Det finns tillräckligt med skalskydd som skyddar mot otillbörligt intrång till fastigheterna.

Ja, i stort. Entrédörrar låses automatiskt under kvällar och nätter. Alla vårdtagares lägenheter har dörrlås. Låsta medicinskåp finns vid sjuksköterskeexpeditionerna. Inbrottslarm saknas dock vid Björkebygården

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Från och med 2004 gäller Lagen, 2003:778, om skydd mot olyckor (LSO). Enligt LSO har den som äger en byggnad och den som bedriver verksamhet där ansvaret för brandskyddet. Det innebär en skyldighet att i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand, för livräddning vid brand eller annan olycka och att i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Kommunen bedriver äldreomsorg, bl a vid äldreboenden där brandskyddet måste vara högt. Som en del av brandskyddet krävs att nyttjanderättshavare och ägare har styrdokument och rutiner för att aktivt arbeta med sitt brandskydd och säkerställa att det håller en rimlig och tillräcklig nivå.

En brand i ett boende för äldre kan få katastrofala följder. Det kan finnas problem med att vårdtagare på äldreboenden ofta inte själva kan uppfatta brand och inte själva kan sätta sig i säkerhet vid brand. Det är därför viktigt att personalen har kompetens att handla rätt vid brand och att de byggnadstekniska brandskydden och säkerhetstekniska anläggningarna är funktionsdugliga.

Ett skalskydd ska ge skydd mot obehörig tillgång till områden och lokaler samt allmänna utrymmen. Konsekvenser av sådana vistelser kan gälla olika former av förstörelse och skadegörelse av egendom. Här finns en självklar koppling mellan brandskydd och skalskydd.

PwC har fått i uppdrag av Övertorneå kommuns revisorer att granska kommunens brand- och översiktligt, skalskydd vid kommunens äldreboenden.

2.2 Revisionsfråga och granskningsmål

Revisionsfråga

Har socialnämnden en tillräcklig intern kontroll för sitt ansvar för ett skäligt brandskydd inom äldreomsorgen?

Granskningsmål

- Lag om skydd mot olyckor är inarbetad i verksamheternas säkerhetsarbete
- Ansvaret för ett förebyggande arbete med brandsäkerhet mellan fastighetsägare och hyresgäst är tydligt
- Det finns en handlingsplan för vad som ska göras för att förebygga att brandtillbud och brandskador inträffar inom verksamheten liksom rutiner för att säkerställa ett ändamålsenligt skalskydd
- Personalen inom äldreboenden har kompetens i brandskydd och utrymning

- Övningar genomförs avseende scenarios för utrymning vid brandtillbud
- Det finns rutiner för inventering och kontroll av brandskyddet
- En skriftlig redogörelse över brandskyddet lämnas av fastighetsägaren till kommunens brandmyndighet
- Fastighetsägaren och hyresgästen deltar vid brandmyndighetens tillsyn av det systematiska brandskyddsarbetet
- Det sker en rapportering av brandskyddsarbetet till ansvarig nämnd

2.3 Avgränsningar

Granskningen avgränsas till socialnämnden och till äldreboendena:

- Björkebygården, Hedenäset, 17 kilometer från centrala Övertorneå
- Särkivaaragården i centrala Övertorneå

Granskningen fokuserar i huvudsak på brandskyddet medan skalskyddet granskas översiktligt.

I granskningen har inte ingått att göra en utvärdering av det byggnadstekniska brandskyddet på äldreboendena, eller att granska kommunens räddningsnämnd.

2.4 Revisionsmetod

Inventering av styrdokument och riktlinjer m fl för området väsentlig dokumentation.

Utifrån en intervjuguide; intervjuer med ledningen för socialförvaltningens äldreboende, med enhetschefer och ett urval av vårdpersonalen (brandombud) vid utvalda äldreboenden. En dialog har även förts med företrädare för kommunens räddningstjänst.

Platsbesök vid Björkebygården och Särkivaaragården. Intervjuer och inspektioner av lokalerna.

Vid Särkivaaragården fanns vid vårt besök 7 maj inget utsett brandombud/motsvarande.

Vår revisionsrapport har varit föremål för sakgranskning av kommunens socialchef samt enhetscheferna vid de utvalda äldreboendena.

3 Brandskyddsarbete enligt lag och allmänna råd

Enligt 2 kap 2§ lagen, SFS 2003:778, om skydd mot olyckor (LSO) ska ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Åtgärderna kan vara av teknisk eller organisatorisk karaktär. Åtgärder av teknisk karaktär kan vara lokalernas beskaftenhet, utrustning för brandsläckning och alarmering, medan åtgärder av organisatorisk karaktär kan vara exempelvis, organisation, utbildning och information.

I 2 kap 3§, LSO, anges att för vissa byggnader ska ägaren lämna en skriftlig redogörelse till aktuell kommun, företrädesvis till räddningstjänsten.

För att uppfylla kraven i LSO bör ett **systematiskt och kontinuerligt brandskyddsarbete (SBA)** bedrivas under byggnadens eller anläggningens hela användningstid. I detta ingår att brandskyddet bör dokumenteras.

Det finns ett allmänt råd från Statens räddningsverk (SVRFS 2004:3), med kommentarer om systematiskt brandskyddsarbete. I rådet står att det är skäligt att det för varje verksamhet bedrivs ett systematiskt brandskyddsarbete och att detta dokumenteras. Dokumentationen av brandskyddet bör vara tillräcklig för att säkerställa underhåll och skäliga brandskyddsåtgärder, både tekniska och organisatoriska.

Enligt det allmänna rådet bör det inom verksamheten finnas en brandskyddsansvarig med särskilt ansvar för brandskydd och dokumentation. Det är också lämpligt att ägare till byggnaden och den som bedriver verksamheten där klargör vem som ansvarar för vilka delar i brandskyddet och gärna reglerar detta i någon form av avtal.

Ett systematiskt brandskyddsarbete kan helt enkelt ses som ett sätt att ha ordning och reda i sitt brandskydd. Finns det redan någon annan form av lednings- eller kvalitetsledningssystem inom verksamheten kan det systematiska brandskyddsarbetet med fördel integreras i detta.

4 Resultat

4.1 Kommunens styrdokument

De dokument vi har tagit del av som rör eller tangerar brandskydd och som har behandlats i politiska organ inom kommunen är:

- *Socialnämnden. Verksamhetsplan 2014-2016 med nulägesanalys.*

Under verksamhetsplanens rubrik *Verksamhetens processer* anges ”Socialnämnden har nyligen påbörjat arbetet med att implementera ett ledningssystem, vilket innebär att det tidigare har saknats en strategisk inriktning för exempelvis uppföljning, kontroll och styrning av nämndens verksamhetsområden.”

Under rubriken *Verksamhetsövergripande frågor/Rutiner och riktlinjer* anges ”En översyn och eventuell komplettering av befintliga rutiner och riktlinjer måste göras i samtliga av socialnämndens verksamheter. I detta ingår även att arbeta fram ett system för uppföljning och revidering.”

Under rubriken *Investeringar* anges ”Byte av larm på Särkivaaragården 274 000 kr exklusive kostnad för byte av rörelsevakter etc. Krävs byte av rörelsevakter, men ej klart kostnad för detta.”

- *Övertorneå kommun, Risk- och sårbarhetsanalys 2011.* Uppdraget till Övertorneå kommun har varit att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys med utgångspunkt från lagens krav och länsstyrelsens rekommendationer. Detta gäller främst åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och under höjd beredskap. Resultatet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Under rubriken *Samhällsviktig verksamhet i Övertorneå* nämns i granskningens sammanhang ”Omsorg av äldre och funktionshindrade, särskilda boenden i kommunal regi och hemtjänst”.

Under rubriken *Annan samhällsviktig verksamhet i Övertorneå kommun* nämns ”Primärvård, vårdcentral samt privata alternativ”.

Under rubriken *Riskidentifiering* identifieras för ”Brand i skola och äldreomsorgen”, en 1:a av 5 riskkonsekvens, mycket låg sannolikhet att det inträffar och en 4:a av 5 riskkonsekvenser, mycket allvarlig konsekvens om det inträffar.

Under rubriken *Brand* anges för den sociala verksamheten ”Samtliga av kommunens gruppboenden är extra sårbara för bränder, då de boende kan behöva extra hjälp för att ta sig ur byggnaden (...) Om en brand av större omfattning (ett äldreboende) skulle inträffa leder det till att sjukvården utsätts för stora påfrestningar samt ett stort behov för omhändertagande av anhöriga och vittnen. Dessutom skulle det uppstå problem med att inhysa de boenden i nya bostäder.”

- *Dokumentation av brandskyddsarbetet i Övertorneå kommun på äldreboenden* antagen av socialnämnden 2005-06-01 (i fortsättning av oss benämnd Brandskyddspärmen). Enligt våra intervjuer känner idag ingen till vem som har utarbetat pärmen och vem/vilka som beslutat att den ska gälla. Pärmen är enligt intervjuerna inte heller uppdaterad eller använd.
- Flikarna innehåller rubrikerna:
 - Skriftlig redogörelse för brandskyddet
 - Beskrivning. Brandskyddspolicy
 - Ansvar, organisation och gränsdragningslista
 - Befogenheter
 - Utbildning och övning
 - Byggnadstekniskt brandskydd
 - Brandrisker
 - Brandskyddsregler
 - Kontroll och uppföljning
 - Kontrolljournal
 - Underhållsjournal
 - Statens Räddningsverks allmänna råd om Systematiskt brandskyddsarbete

Olika avsnitt från Brandpärmen redovisas i denna rapport.

I Brandskyddspolicyn anges att:

De kontrollrutiner som finns i denna dokumentation skall följas av de personer som är en del av verksamhetens brandskyddsorganisation.

Utöver den texten har vi inte funnit att socialnämnden fastställt någon form av brandskyddspolicy som är förankrad i förvaltningens högsta ledning och som ska vara känd av alla berörda anställda.

4.2 Organisation och ansvar för brandskyddet

Enligt Statens räddningsverk Allmänna råd om systematiskt brandskydd (SRVFS 2004:3) bör det inom verksamheten finnas en *brandskyddsansvarig* med särskilt ansvar för brandskydd och dokumentation. Rådet beskriver inte närmare den brandskyddsansvariges position i organisationen.

Vid våra intervjuer är begreppet brandskyddsansvarig inte känt.

Under fliken Ansvar och organisation i Brandskyddspärmen anges ansvaret för:

- *Huvudsansvarig*. Verksamhetschefen. Tilldela resurser/ansvar, kontrollera efterlevnaden/uppföljning.
- *Brandskyddsansvarig*.
 - Planera, fördela och samordna brandskyddsarbetet
 - Underhålla/uppdatera information
 - Planera samt genomföra brandskyddsutbildningar och utrymningsövningar
 - Samverka med räddningstjänsten och andra myndigheter
 - Sammanställa rapporter inför brandsyn och rapportera till VD
 - Delta vid regelbunden brandsyn
- *Brandskyddskontrollant*.
 - Genomföra kontroller enligt uppgjord kontrollplan/åtgärda inom ramen för kompetens
 - Rapportera fel och brister till brandskyddsansvarig/verksamhetschef
- *Anläggningsskötare Brandlarm/Fastighet*
 - Respektive fastighetsskötare
- *Övrig personal*
 - Rädda, larma, släcka, utrymma

Vid Björkebygården finns en utsedd brandskyddskontrollant med uppgift att informera nyanställda och vikarier i brandskyddsfrågor samt att översiktligt kontrollera "brandskyddsläget". Det finns ingen dokumentation över dessa arbetsuppgifter, utan personen har efter många års arbete lärt sig av praktisk erfarenhet. Brandskyddskontrollanten efterlyser någon form av närmare utbildning i det systematiska brandskyddsarbetet.

Vid Särkivaaragården finns idag ingen brandskyddskontrollant/motsvarande.

4.3 Ansvar mellan fastighetsägare och hyresgäst

Enligt beskrivna Allmänna råd från statens räddningsverk är det som nämns lämpligt att ägare till byggnad och den som bedriver verksamhet där klargör vem som ansvarar för vilka delar i brandskyddet och gärna reglerar detta i någon form av avtal. Det vanligaste sättet att tydliggöra uppdelningen av detta ansvar är att upprätta en sk gränsdragningslista. Det som brukar ingå i en gränsdragningslista är vem som ansvarar för olika aktiviteter inom områdena

- Räddningstjänstens insatsförutsättningar
- Brandtekniska installationer
- Utrymning
- Brandspridning inom och mellan brandceller
- Drifttekniska system
- Speciella risker kring brands uppkomst
- Yttre miljö

Det finns en flik för gränsdragningslista i Brandskyddspärmen, men fliken är tom.

Enligt våra intervjuer ska det ha upprättats en gränsdragningslista "av någon". Man vet alltså inte när, vem som gjort det och var en sådan lista finns.

Däremot har vi från tekniska kontoret fått dokumentet "Gränsdragningslista Övertorneå kommun". Enligt uppgift utarbetades detta dokument när kommunen hade en extern fastighetsskötsel, vilket upphörde i oktober 2013. I listan anges vem av fastighetskontoret och verksamheterna (gäller hela kommunen) som ansvarar för olika tekniska arbetsmoment inom fastighetsområdet. Bland annat anges vem av dessa förvaltningar som ansvarar för arbetsuppgifter inom området Larmanläggningar.

4.4 Skriftliga redogörelser, tillsyner

4.4.1 Skriftliga redogörelser

Enligt LSO ska *skriftliga redogörelser* om förutsättningar för respektive fastighet och verksamhet vad gäller brandskydd lämnas till kommunen (räddningstjänsten). Det finns inga krav på hur ofta detta ska ske.

En skriftlig redogörelse för *Björkebygården* upprättades senast i mars 2011.

I redogörelsen noteras det angående det organisatoriska brandskyddet att ansvaret för brandskyddet delvis var klarlagt, att det delvis fanns rutiner för underhåll och kontroll och att detta dokumenterades, att personalen delvis hade kompetens för att sköta tilldelade uppgifter vad gäller skötsel och underhåll av brandskyddet och att det saknades rutiner för tillbudsrapportering och uppföljning av brandtillbud. Här nämndes också att verksamheten var beroende av att samverka "med annan närliggande verksamhet i händelse av brand" och att denna samverkan delvis var planerad.

I övriga kommentarer eller information i redogörelsen angavs att "Köksdelen bedrivs av annan huvudman. Personalen har inte tillgång till nycklar. Vad händer om olyckan är framme och det börjar brinna i köksdelen?" Se vidare under avsnitt 4.10.11.

En skriftlig redogörelse för *Särkivaaragården* upprättades senast i mars 2011.

I redogörelsen noterades angående det organisatoriska brandskyddet att ansvaret för brandskyddet var klarlagt. Det fanns rutiner för underhåll och kontroll och att detta dokumenterades, att personalen delvis hade kompetens att sköta tilldelade uppgifter vad gäller underhåll och kontroll av brandskyddet och att det delvis fanns rutiner för tillbudsrapportering och uppföljning av brandtillbud. Här angavs också att det inte genomfördes samordnade utrymningsövningar med övriga verksamheter i byggnaden/anläggning då det inte var relevant, "det finns inga övriga verksamheter i byggnaden". Här noterar vi i sammanhanget att Övertorneå vårdcentral/hälsocentral sedan många år hyr sin verksamhet i fastigheten med bland annat 6 slutenvårdsplatser/OBS-platser.

I övriga kommentarer eller information i redogörelsen angavs att "Man önskar brandövning till personalen".

4.4.2 Tillsyner

Enligt LSO ska kommunen (räddningstjänsten) utföra *tillsyn* av de fastigheter med dess verksamheter som brandmyndigheten anser har behov av dessa kontroller. Resultatet av tillsynerna ska redovisas i tillsynsprotokoll.

Vid Björkebygården utfördes en tillsyn senast i mars 2011. Det var en brist i brandskyddet som uppmärksammades:

- Övnings- och utbildningsplanen ingående i det systematiska brandskyddsarbetet ses över och följs för att säkerställa att personalen får och har utbildning som kan förväntas vid ett eventuellt brandtillbud i fastigheten.

Räddningstjänsten utförde en tillsyn vid *Särkivaaragården* senast i mars 2011. Den gällde hela fastigheten, därför även Övertorneå hälsocentral. Det var två brister i brandskyddet som uppmärksammades:

- Övnings- och utbildningsplanen ingående i det systematiska brandskyddsarbetet ses över och följs för att säkerställa att personalen får och har utbildning som kan förväntas vid ett eventuellt brandtillbud i fastigheten
- Funktionskontroll genomförs på dörrstängare, plan 1, då denna var ur funktion under tillsynsbesöket.

4.5 Systematiska egenkontroller

En viktig del i brandskyddsarbetet är att genomföra systematiska egenkontroller.

I Brandskyddspärmen finns ett avsnitt om Kontroll och uppföljning av brandskyddet via en Underhålls- och driftjournal för verksamheten och Kontrolljournal för verksamheten enligt specifika checklistor.

Enligt ansvariga för Björkebygården finns inte dessa checklistor i brandskyddspärmen och man har inte genomfört sådana systematiska egenkontroller på flera år. Däremot kontrollerar boendets brandskyddsombud regelbundet brandsläckare, övrig brandskyddsutrustning, dörrar, fönster etc.

Enligt ansvarig för Särkivaaragården har inga systematiska egenkontroller genomförts på flera år. Inga checklistor finns i Brandskyddspärmen.

Tekniska kontoret har under våren 2014 utarbetat en checklista "Intern kontroll brandskydd" som gäller för tekniska kontoret i egenskap av kontorets ansvar för det tekniska brandskyddet.

4.6 Evakueringsplaner, utrymningsplaner

Frånsett de Utrymningsplaner enligt nationell standard som finns på korridorers väggar vid fastigheternas olika utgångar har vi inte funnit något dokument som beskriver hur evakuering och utrymning av äldreboendena ska ske. I de skriftliga redogörelserna för brandskydd anges vid Björkebygården att det finns planering för hur lokalerna ska utrymmas vid brand. Vid Särkivaaragården anges att denna planering delvis finns.

Vid Björkebygården finns en förteckning/telefonkedja till all personal att användas vid brand eller andra större tillbud. Förteckningen ska personalen ha hemma lättillgänglig vid behov. Efter det man blivit kontaktad enligt telefonkedjan ska man bege sig till brand-/skadeplatsen för att hjälpa till. Enligt direktiv från äldreboendets ledning ska samtliga anställda vid äldreboendets ha tillgång till en uppdaterad förteckning.

Vid Särkivaaragården finns ingen motsvarande förteckning/telefonkedja. En sådan fanns tidigare. Nu diskuteras möjligheten till att samordna en sådan förteckning med hälsocentralens (landstingets) personal.

Varje säng i kommunens äldreboendes lägenheter är utrustade med en brandlakan. Dessa kan fungera som en bår och vid behov kan en person ensam dra ut vårdtagaren på en sådan. Det är brukligt att sådana brandlakan kontrolleras med viss regelbundenhet, exempelvis en gång per år. Inga kontroller av brandlakanen har genomförts vid de två äldreboenden.

På den Utrymningsplan som finns inom Björkebygården står det felaktigt plats för återsamlingsplats efter utrymnings/evakuering. Den fastighet som anges i planen ägdes tidigare av Övertorneå kommun, men är nu såld till en privat fastighetsägare.

I Särkivaaragårdens utrymningsplan anges rätt plats för återsamlingsplats.

4.7 Utbildning och övning

Utbildning i brandskydd och utrymningsövningar vid brand är väsentliga inslag i det förebyggande brandskyddsarbetet.

Under 2012 genomfördes vid Björkebygården en brandskyddsövning, ledd av kommunens räddningstjänst. Personalen instruerades hur brandskyddsutrustning som handbrandsläckare, brandfilter mm ska hanteras, hur utrymning/evakuering ska ske m m. Personalen genomförde också en fingerad evakuering, där personalen provade på att evakuera sig själva med hjälp av brandmadrasserna.

Under 2013 genomfördes även en utbildning vid Särkivaaragården, men där genomfördes ingen fingerad evakuering.

I den skriftliga redogörelsen för brandskyddet anges för bägge äldreboenden angående beredskap för brand att utrymningsövningar genomförs enstaka gång.

Här anges också för Björkebygården att samordnade utrymningsövningar med övriga verksamheter i byggnaden/anläggningen genomförs enstaka gång.

För Särkivaaragården anges att frågan inte är relevant ”då det inte finns övriga verksamheter i byggnaden (vi noterar att landstinget hyr lokaler för Övertorneå hälsocentral i fastigheten med bl a sex vårdplatser). Därför har heller ingen samövning skett med landstinget (Övertorneå hälsocentral) som bedriver hälso- och sjuvårdsverksamhet, även med slutenvårdsplatser, där äldre multisjuka vårdas, vilka har svårt att förflytta sig själva.

Vid de två granskade äldreboenden uppges att cirka 70 procent av de boenden har mycket svårt att gå eller kan inte förflytta sig själva alls.

Räddningstjänstens tillsynsprotokoll för de bägge äldreboendena (mars 2011) anger:

Övnings- och utbildningsplanen ingående i det systematiska brandskyddsarbetet ses över och följs för att säkerställa att personalen får och har den utbildning som kan förväntas vid ett eventuellt brandtillbud i fastigheten.

Vid socialnämndens skyddskommittés möte i februari 2014 diskuterades behov av gemensamma regelbundna brandövningar i verksamheterna och att kommunens räddningschef kan ordna utbildningar inom området.

4.8 Händelserapporter

I Brandskyddspärmen finns ingen blankett som ska användas för notering om brandtillbud. Enligt våra intervjuer har det varit ytterst få brandtillbud vid de två äldreboendena och vid de tillfällena har man inte använt sig av blanketten. Man vet heller inte var man ska skicka en sådan ifylld blankett.

4.9 Rapportering till socialnämnden

Det är socialnämnden som har det övergripande ansvaret för det organisatoriska brandskyddet vid kommunens äldreboenden. Vi har gått igenom protokoll från nämndens sammanträden från 2012-01-25 till 2014-05-15. Genom den sökningen kan vi inte spåra att information eller ärenden om äldreboendens brandskydd eller tillbud har delgivits eller behandlats av nämnden.

4.10 Iakttagelser vid arbetsplatsbesök

4.10.1 Björkebygården

Björkebygården är en äldre fastighet från tidigt 1970-tal och renoverad under 1990-talet. Fastigheten är i tre plan med totalt 19 lägenheter för vårdtagare.

En brandcentral som vid händelse av brand visar inom vilken sektion i fastigheten som detta inträffat finns vid boendets entré.

Brandpost finns i varje korridor med vattenslang.

Fastigheten har ett sprinklersystem för allmänna utrymmen.

Dörrarna till korridorerna slås automatiskt (via magnet) igen vid rök- eller brandtillbud.

Samtliga avdelningar har två av varandra oberoende utrymningsvägar till markplan och ut i det fria.

Utrymningsvägar och nödutgångar samt släckutrustningar i form av handbrandsläckare och brandfilter är markerade och placerade på strategiska platser inom boenden.

Boendets automatiska brandlarm hörs i hela fastigheten.

Varje lägenhet har branddetektor med anslutet brandlarm genom en varningslampa vid utsidan av lägenheterna.

Timer finns till elektiska utrustningar i köksavdelningar.

Gummilister till 10 lägenheters dörrar är trasiga, vilket innebär att syre kan komma in i lägenheterna i händelse av brand. Ärendet är felanmält.

I källarplan finns en tvättstuga med två tvättmaskiner, en torktumlare och ett torkskåp. Avstängningsknappar för dessa är lättåtkomliga

Matlagning i äldreboendets kök sker av personal från kommunens tekniska kontor. Enligt uppgift låses kökslokalerna av kökspersonalen vid arbetsdagens slut. Ingen nyckel till dessa lokaler förvaras inom äldreboendet. Vid händelse av brandtillbud i köket efter arbetstid kan alltså inte äldreboendets personal göra en första insats till dess tekniska kontorets personal och/eller räddningstjänsten anländer. Detta förhållande är också uppmärksammat i den skriftliga redogörelse som lämnades till räddningstjänsten, enligt avsnitt 4.4.

Det finns en stor matsal i nedre plan i anslutning till köket samt en mindre sådan i varje plan. I anslutning till spisarna är brandfilter placerade.

4.10.1.1 Skalskydd

Entrédörrarna till äldreboendet är alltid låsta, vilka går att låsa upp med kodlås. Det finns "gästkoder" för besökare dagtid. Mellan 19.00 och 07.00 får besökare nyttja en ringklocka som står i förbindelse med personalens mobiltelefoner. Dörrarna kan låsas upp via mobiltelefonen.

Om personalen är osäker på vem besökaren är, går man ner till entrén för att möta personen och låsa upp.

Det finns även kodlås till källarutrymmena.

Alla vårdtagare som har förmågan och så önskar har nyckel till sina lägenheter och låser själva sin dörr. Vid behov har dock personalen en huvudnyckel till samtliga lägenheter.

Dörrlarm finns till varje lägenhet som sätts på vid behov.

Fastigheten saknar inbrottslarm och rörelsedetektor.

Det finns inga galler för fönster i källarplan.

Varje vårdtagares Apodos eller dosett förvaras inlåst i ett medicinskåp i vårdtagarens lägenhet. All personal med läkemedelsdelegation har nyckel till respektive medicinskåp. Om vårdtagaren klarar att sköta medicineringen själv förvarar denne sina mediciner där denne själv önskar i sin lägenhet. Behovs-läkemedel och extra läkemedel finns i låst skåp i sköterskans expedition och endast legitimerad sjuksköterska har nyckel till det skåpet.

4.10.2 Särkivaaragården

Särkivaaragården är byggd i början på 1990-talet samt renoverad och utbyggd under 2009.

Totalt finns 47 lägenheter fördelade i två våningsplan med två grupper vårdtagare i vardera.

En brandcentral som vid händelse av brand visar inom vilken sektion i fastigheten som detta inträffat finns vid boendets entré.

Fastigheten har ett sprinklersystem för allmänna utrymmen och samtliga lägenheter.

Lägenheterna har inga egna köksutrustningar.

Timer finns till elektiska utrustningar i köksavdelningar.

Personalpentryns spisar är fränkopplade från elektricitet.

Dörrarna till korridorerna slås automatiskt (via magnet) igen vid rök- eller brandtillbud.

Samtliga avdelningar har två av varandra oberoende utrymningsvägar till markplan och ut i det fria.

Utrymningsvägar och nödutgångar samt släckutrustningar i form av handbrandsläckare och brandfilter är markerade och placerade på strategiska platser inom boenden.

Boendets automatiska brandlarm hörs i hela fastigheten.

Varje lägenhet har branddetektor med anslutet brandlarm genom en varningslampa vid utsidan av lägenheterna.

I källarplan finns en tvättstuga med två tvättmaskiner, en torktumlare och ett torkskåp. Avstängningsknappar för tvättmaskin och torktumlare är lättåtkomliga. Avstängningsknappen för torkskåpet sitter på en sådan höjd att man måste använda en större pall eller stege för avstängning.

Matlagning i fastighetens kök sker som i Björkbygården av personal från kommunens tekniska kontor. Här levereras mat, både till äldreboendet och till Övertorneå hälsocentrals slutenvårdsplatser. Det finns en osäkerhet hos äldreboendets ledning om äldreboendets personal har tillgång till kökets lokaler efter det att tekniska kontorets kökspersonal lämnar arbetsplatsen efter arbetstidens slut.

Det finns två matsalar i varje plan, en per vårdtagargrupp.

4.10.2.1 Skalskydd

Äldreboendets egen entré är låst dygnet runt med kodlås. Huvudentrén till fastigheten för både äldreboendet och till Övertorneå hälsocentral är låst mellan 19.00 och 06.00. Dörrar till äldreboendets lokaler är låsta och har kodlås om man kommer från huvudentrén.

De vårdtagare som så önskar har egna nycklar till sina lägenheter.

Varje lägenhet har dörrlarm som kan slås på vid behov. Larmet går då till vårdpersonalens telefoner.

Fastigheten har inbrottslarm som ska bytas ut till ett moderna sådant. Diskussioner pågår om fastigheten ska utrustas med utvändiga rörelsedetektorer.

Det finns inga galler för fönster i källarplan.

Läkemedel förvaras i låst skåp i sköterskeexpedition.

2014-08-26

Hans Rinander

Projektledare

Hans Forsström

Uppdragsledare